

СУТНІСТЬ ПОКАЗНИКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В ПІДПРИЄМСТВАХ ПРОМИСЛОВОСТІ

Чукурна О.П., канд. екон. наук, доц.

Одеський національний політехнічний університет

Михайлова М.В., канд. екон. наук, доц.

Харківський державний університет харчування і торгівлі

Для розуміння економічної сутності продуктивності необхідно розглянути форми її прояву.

Перша форма прояву продуктивності праці полягає в скороченні витрат праці на одиницю споживчої вартості та показує економію робочого часу. В цьому аспекті, найбільш важливим є показник абсолютного зниження трудових витрат, необхідних для задоволення певної суспільної потреби. Саме цей підхід до абсолютного зниження трудових витрат змушує підприємства використовувати шляхи економії трудових і матеріальних ресурсів.

Інша форма прояву продуктивності праці розкривається через зростання маси споживчих вартостей, які створюються за одиницю часу. В цьому аспекті, показник продуктивності праці розкривається не тільки через обсяги вироблених товарів, але й через підвищення їх якості. Цей підхід обґрунтовується тим, що в основі створення споживчої вартості є конкретна праця, яка відображує суспільну цінність товару. В свою чергу цінність товару залежить від набору споживчих властивостей товару, які формують якість товару та його спроможності задовольняти потреби споживачів. Отже, врахування даного підходу до прояву продуктивності праці на практиці передбачає широке застосування при оцінці корисності або цінності товару. В цьому аспекті продуктивність праці формує якісні показники оцінки конкурентоспроможності продукції промислових підприємств. Саме тому, показник продуктивності праці є таким, що втілює в собі комплексну дію на загальний рівень конкурентоспроможності підприємства.

Зазвичай, продуктивність праці проявляється у зміні співвідношення витрат живої та уречевленої праці. Якщо у виробничому процесі ширше застосовується уречевлена праця порівняно з живою, у підприємства є шанси підвищити продуктивність праці. Проте, можливі варіанти результату такої дії. В одному випадку при зменшенні витрат живої праці витрати уречевленої праці на одиницю продукції збільшуються як у відносних, так і в абсолютних показниках. В іншому – витрати живої праці зростають лише у

відносних показниках, але їх абсолютне вираження падає. Такі процеси можуть виникати при заміні автоматизації праці або при модернізації застарілої техніки, реконструкції підприємств на основі використання більш прогресивних і ефективних засобів виробництва. Значно впливає на зростання продуктивності праці збільшення норми вироблення додаткового продукту. Справа в тому, що резерви прибутку формуються в результаті створення надлишку продукту над витратами на працю з її створення, а також створення й накопичення на цій базі виробничого і резервного фонду - все це було і залишається основою економічного розвитку підприємства.

Ще одним шляхом економічного розвитку за рахунок підвищення показника продуктивності праці є скорочення часу ринкового обігу продукції або логістичного циклу, що безпосередньо пов'язано з економією часу. Економія в такому випадку досягається шляхом скорочення часу виробництва, логістичного циклу та часу ринкового обігу продукції, що відбувається на ущільненні термінів будівництва і освоєнні виробничих потужностей, оперативному впровадженні у виробництво та логістичний цикл науково-технічних досягнень, прискорення інноваційних процесів і тиражування кращого досвіду. В результаті підприємство при тих же ресурсах живої та уречевленої праці отримує більш високі показники продуктивності праці, що відбувається на збільшенні вартості активів та показниках ефективності роботи підприємства, в першу чергу, на рентабельності реалізованої продукції. Звідси облік чинника часу набуває виключно серйозне значення в організації та управлінні, особливо в умовах високого динамізму ринкової економіки, постійних перетворень в ході реформ, зростання і ускладнення суспільних потреб. В цьому аспекті, важливим науково-практичним завданням стає дослідження впливу на показник продуктивності праці на підприємствах машинобудування для гірничодобувної галузі показників рентабельності активів та рентабельності реалізованої продукції.

Згідно закону убиваючої граничної продуктивності, ціна товару формується залежно від вартості останньої граничної одиниці фактору виробництва, який був використаний при його виробництві. Такий підхід обґрунтовує формування вартості заробітної плати, яка буде дорівнювати ціні граничного продукту. Таким чином, підприємство буде прагнути до балансу рівня граничного продукту та вартості заробітної плати робітників. Це сприятиме залученню такої кількості робітників, яке забезпечить підтримку цього балансу. Застосування цієї теорії на практиці дає змогу встановлювати обґрунтований рівень цін на фактори виробництва. Якщо підприємство прагне мінімізувати витрати,

що є однією із цілей ціноутворення, то вартість факторів виробництва буде пропорційно залежати від рівня граничної продуктивності. Внаслідок цього, підприємство буде прагнути до вирівнювання вартості граничного продукту та рівня заробітної плати. Цей механізм обґрунтовує ціну, як фактор впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства та його продукції на ринку.

Таким чином, керівництво підприємства буде прагнути оптимізувати всі ресурси, необхідні для виробництва товару, досягаючи рівня граничної продуктивності.

Виходячи з вищевикладених положень, можна запропонувати підприємствам машинобудування для гірничодобувної промисловості, стратегії конкурентоспроможності.

Для підприємств-аутсайдерів ринку можна визначити наступні напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства: перегляд базових конкурентних стратегій, які використовуються; максимізація прибутку за рахунок встановлення високих цін й збільшення витрат на маркетинг; зниження виробничих витрат; скорочення неліквідних активів; комбінування всіх цих методів.

Підприємство, яке має слабку конкурентну позицію, може підвищити свою конкурентоспроможність на основі роботи з дешевою продукцією або шляхом використання стратегій диференціації за рахунок збереження обсягів продажів, частки ринку, рентабельності та конкретної позиції на існуючих рівнях. Можливо також реінвестування в бізнес з метою отримання короткострокового прибутку.

Для підприємства з високим рівнем конкурентоспроможності та сильною конкурентною позицією рекомендується стратегія концентрації на розширенні власного потенціалу. Для таких підприємств можливо також пристосування до конкретної групи споживачів або створення інноваційного товару. Рекомендовано використовувати стратегію слідування за лідером. В будь-якому випадку, яку б позицію підприємство ні займало в ринковому середовищі, важливою умовою його виживання і підвищення конкурентоспроможності є зростання продуктивності праці. Саме більш висока продуктивність праці завжди забезпечувала і забезпечує переваги, а в кінцевому рахунку перемогу не тільки окремим підприємствам, їх об'єднанням, галузям, а й країнам.